

Sygn. akt III CSK 15/10

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 października 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Krzysztof Strzelczyk (przewodniczący)

SSN Mirosław Bączyk (sprawozdawca)

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz

w sprawie z powództwa Przedsiębiorstwa Handlowo-Usługowego "A"

sp. z o.o.

przeciwko Wędliny W. sp. z o.o.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 14 października 2010 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego w [...]

z dnia 26 marca 2010 r.,

uchyla zaskarżony wyrok w części oddalającej apelację strony pozwanej w odniesieniu do kwoty 89.770,01 (osiemdziesiąt dziewięć tysięcy siedemset siedemdziesiąt 1/100) zł z odsetkami i w odniesieniu do kosztów postępowania za instancję odwoławczą i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Strona powodowa PHU „A” - spółka z o.o. dochodziła od strony pozwanej – „Wędliny W.”- spółki z o.o. zapłaty kwot 32.000 i 89.770,01 zł z odsetkami ustawowymi. Żądanie to zostało uzasadnione tym, że na podstawie umów przelewu (zawartych z niewystępującym w sporze Ł. K., prowadzącym działalność gospodarczą pod nazwą „Firma Handlowo-Usługowa”) strona powodowa stała się wierzycielem strony pozwanej (cesjonariuszem). Umowami cesji objęte zostały wierzytelności wynikające z wystawionych przez cedenta (Ł. K.) kilkunastu (14) faktur VAT.

Sąd Rejonowy zasądził dochodzoną kwotę po dokonaniu następujących ustaleń faktycznych.

W dniu 28 stycznia 2008 r. strona pozwana zawarła z Zakładami Mięsnymi - spółką jawną umowę współpracy w zakresie produkcji i sprzedaży wyrobów mięsnych i wędliniarskich oraz sprzedaży tych wyrobów na rzecz kontrahenta (strony pozwanej). Zgodnie z tą umową, gdy kontrahent M. C. będzie produkował wyroby z własnego surowca, strona pozwana (Korporacja Gospodarcza Południe – Spółka z o.o., obecnie: „Wędliny W.” - spółka z o.o.) miała regulować własne należności wobec kontrahenta w wyniku wykonywania zobowiązań M. C. wobec dostawców surowców mięsa (wierzycielom tej spółki) na podstawie przedstawionych faktur. W dniu 30 kwietnia 2008 r. Ł. K. (cedent) zawarł z PHU „A” (powodem, cesjonariuszem) dwie umowy przelewu wierzytelności (w wysokości 91.535,64 zł i 32.839,49 zł), w których zbył te wierzytelności (udokumentowane kilkunastoma fakturami) i przysługujące mu wobec dłużnika - Wędliny W. - sp. z o.o. Strona powodowa (cesjonariusz) bezskutecznie wzywała stronę pozwaną (dłużnika przelanej wierzytelności) do zapłaty.

W ocenie Sądu Rejonowego, treść umowy o współpracę z dnia 28 stycznia 2008 r. wskazuje na to, że doszło do zawarcia porozumienia o świadczenie na rzecz osoby trzeciej (art. 393 k.c.), przy czym pozycję osoby trzeciej uzyskała strona powodowa (jednocześnie cesjonariusz nabytych wierzytelności). Przy uwzględnieniu treści faktur za dostarczony towar (surowce mięsne) Sąd

doszedł do wniosku, że po stronie powoda (cesjonariusza) powstało roszczenie o zapłatę wobec pozwanej spółki (dłużnika przelanej wierzytelności). Pozwana spółka nie wykazała, że wcześniej dokonała zapłaty na rzecz cedenta (zbywcy wierzytelności).

Apelacja strony pozwanej została oddalona. Sąd Okręgowy podzielił ocenę prawną Sądu pierwszej instancji, że strona powodowa uzyskała roszczenie wobec strony pozwanej (dłużnika przelanej wierzytelności) na podstawie odpowiedniego zastrzeżenia o świadczenie na rzecz osoby trzeciej (art. 393 k.c.), wynikającego z treści wspomnianej umowy o współpracę z 2008 r. Beneficjent umowy o świadczenie na rzecz osoby trzeciej został wystarczająco zidentyfikowany. Doszło do realizacji umowy z 2008 r. na zasadach w niej przedstawionych. Nie ma znaczenia to, że pozwana spółka nie zamawiała towarów objętych fakturami i nie była ich odbiorcą. Poprzez potwierdzenie uczynione na fakturach (przez M. C.), strona powodowa w wystarczający sposób wykazała fakt dostarczenia towarów do produkcji i zasadność zapłaty wynikających z nich kwot. Strona pozwana (dłużnik scedowanych wierzytelności) nie wykazała jednak tego, że należności wynikające z przedstawionych faktur zostały już zapłacone.

W skardze kasacyjnej strony pozwanej podnoszono zarzuty naruszenia przepisów k.p.c., tj. art. 230 k.p.c. w zw. z art. 210 § 2 k.p.c. oraz przepisów prawa materialnego, tj. art. 65 § 1 k.c. i art. 451 § 1 i § 3 k.c. Zaskarżeniem objęto wyrok Sądu drugiej instancji w części (co do kwoty 89.770,01 zł). Skarżący wnosił o uchylenie tego wyroku w zaskarżonej części oraz o uchylenie wyroku Sądu Rejonowego w pkt 1 i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Podstawowe znaczenie w rozpatrywanej sprawie ma kwestia, czy stronę powodową łączył ze stroną pozwaną stosunek obligacyjny (zobowiązanie), z którego mogłoby wynikać roszczenie strony powodowej o zapłatę w wysokości 89.770,01 zł. Strona powodowa powołuje się na przelew wierzytelności, dokonany między nią jako cesjonariuszem a niewystępującym w obecnym sporze cedentem – Ł. K. i jednocześnie utrzymuje, że cedent miał właśnie taką wierzytelność pieniężną

wobec dłużnika przelanej wierzytelności, tj. wobec strony pozwanej (Wędliny W., spółki z o.o.). Wierzytelność ta stała się następnie przedmiotem skutecznej umowy cesji z dnia 30 kwietnia 2008 r. (i wynikała z 10-ciu złożonych do akt faktur Vat).

Sądy meriti przyjęły, że wierzytelność pieniężną między cedentem i dłużnikiem przelanej wierzytelności (stroną pozwaną) uzasadniała konstrukcja porozumienia o świadczenie na rzecz osoby trzeciej, tj. cedenta (art. 393 § 1 k.c.). Porozumienie takie Sądy dostrzegają w treści „umowy o współpracy” z dnia 21 stycznia 2008 r., zawartej między niewystępującymi w sporze Zakładami Mięsnymi – M. C. (spółka jawna) i Korporacją Gospodarczą Południe Spółką z o.o. (obecna nazwa: Wędliny W. spółka z o.o.). W dłuższym wywodzie prawnym Sąd Rejonowy uzasadniał legitymację bierną strony pozwanej (dłużnika osoby trzeciej, art. 393 § 1 k.c.) w ten sposób, że treść umowy o współpracę, w powiązaniu z dokumentami w postaci faktur VAT za towar wystawiony do Zakładów M. C. i opieczętownie tych faktur przez ten ostatni podmiot, stanowią wystarczający dowód, iż Ł. K. (cedent) rzeczywiście dostarczył produkty mięsne, a więc po jego stronie, zgodnie z „umową o współpracy”, powstało roszczenie o zapłatę świadczenia wobec pozwanej spółki” (s. 6 uzasadnienia wyroku tego Sądu). Akceptując możliwość przyjęcia konstrukcji porozumienia o świadczenie na rzecz osoby trzeciej, Sąd Okręgowy stwierdził, że strona pozwana spełniająca świadczenie (przyspekający) wykonać miała swoje zobowiązanie wobec wierzyciela (odbiorcy mięsa), czyniąc zadość roszczeniu osoby trzeciej (cedenta) wobec niej, przy czym takie świadczenie prowadziło do umorzenia długu zastrzegającego (odbiorcy towaru) wobec osoby trzeciej (cedenta).

Tymczasem przyjęcie konstrukcji umowy o świadczenie na rzecz osoby trzeciej, w której status takiej osoby miałby cedent (wierzyciel M.C. w związku z dostarczeniem temu podmiotowi surowców mięsnych) należy uznać za zdecydowanie przedwczesne. Dla przyjęcia takiej konstrukcji nie wystarczy, oczywiście, istnienie tylko odpowiedniej konfiguracji podmiotowej (wierzyciel, dłużnik i osoba pozostająca poza stosunkiem obligacyjnym). W art. 393 § 1 k.c. wyraźnie wskazano jeszcze, że dłużnika w tzw. stosunku podstawowym (łączącym go z wierzycielem) musi ukształtować się stosowny „obowiązek świadczenia”, a zatem – istnieć zobowiązanie (w rozumieniu art. 353 k.c.), które uzasadnia

wspomniane świadczenie. W wyniku stosownego porozumienia stron (zastrzeżenia) świadczenie takie ma być spełnione do rąk osoby trzeciej i zarazem – prowadzić do umorzenia zobowiązania wynikającego ze stosunku podstawowego. Zastrzeżenie takie może być umieszczone (jako osobna klauzula) w umowie podstawowej. W § 6 umowy o współpracę wskazano, kiedy strona pozwana była zobowiązana (wobec partnera umowy o współpracę) do zapłaty na rzecz wierzycieli tego partnera należności za dostarczony temu partnerowi towar (surowce mięsne). Jednocześnie z § 6 tej umowy wynika, że strony umowy o współpracę przewidywały powstanie określonych wierzytelności pieniężnych między sobą (§ 2). Z ustaleń faktycznych dokonanych przez Sądy meriti nie wynika wyraźnie, że między stronami umowy o współpracę doszło do powstania określonej wierzytelności pieniężnej (M. C. wobec Wędlin W. – spółki z o.o.), która byłaby następnie objęta zastrzeżeniem stron w celu spełnienia świadczenia na rzecz osób trzecich (wierzycieli odbiorcy surowców mięsnych). Samo zatem zobowiązanie się strony pozwanej do dokonywania na rzecz wierzycieli odbiorcy surowców odpowiednich zapłat za dostarczony towar (niezależnie od sposobu obiegu faktur dokumentujących wierzytelności) nie stanowi jeszcze dostatecznej podstawy do przyjęcia konstrukcji umowy o świadczenie na rzecz osoby trzeciej w rozumieniu art. 393 k.c., w której beneficjentem świadczenia stałby się cedent. Nie ma przy tym znaczenia sam fakt dokonywania zapłat na rzecz cedenta (por. s. 149 akt). Nie mogły bowiem one doprowadzić, bez dokonania odpowiednich ustaleń, do kreowania stosunku obligacyjnego między dokonującą zapłaty stroną pozwaną a cedentem, mimo że mogły spowodować odpowiednie umorzenie zobowiązania łączącego odbiorcę mięsa z jego wierzycielami (wierzycielem, art. 356 k.c). Warto zauważyć, że strona powodowa w toku postępowania próbowała uzasadnić legitymację bierną strony pozwanej, powołując się na fakt umocowania M. C. do odbioru towaru w imieniu strony pozwanej.

W skardze kasacyjnej strona pozwana wprawdzie nie zgłosiła zarzutu naruszenia art. 393 k.c., jednakże wskazywała na zarzut naruszenia art. 65 § 1 k.c. i jednocześnie podnosiła, że strona pozwana „nie posiadała żadnych zobowiązań wobec Ł. K. - FHU T. (cedenta)”. Uznając zarzut naruszenia art. 65 § 1 k.c. za trafny - z przyczyn wskazanych wcześniej - Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony

wyrok w części dotyczącej oddalenia apelacji strony pozwanej odnośnie do kwoty 89.770,01 zł) wraz z odsetkami i w części dotyczącej kosztów postępowania apelacyjnego i w tym zakresie przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji (art. 398¹⁵ k.p.c.).

Za bezprzedmiotowy należy uznać natomiast zarzut naruszenia art. 451 § 1 i § 3 k.c., ponieważ w rozpoznawanej sprawie nie było podstaw do zastosowania instytucji zarachowania (na poczet określonego długu lub na poczet określonego elementu struktury długu).